

Bijlage bij het artikel ‘Na de tulpenmanie: drie opvallende rechtszaken’ van de hand van Thom van Mierlo in *TvC* 2017, afl. 2, p. 65 t/m 71

Deze bijlage bevat elf transcripties van notariële akten uit de drie behandelde rechtszaken en (onder 5) een transcriptie van de Haarlemse lobbybrief uit rechtszaak 1. Van deze in totaal twaalf transcripties zijn er vijf helemaal nieuw; de naam van de scribe is bij elk in de kop vermeld. De overige zeven transcripties zijn overgenomen uit een artikel van prof. mr. N.W. Posthumus uit 1927¹. De nummering uit dat artikel is bij elke transcriptie in de kop vermeld. Ten slotte: er is kritiek geuit op de kwaliteit van de transcripties bij Posthumus (Anne Goldgar, *Tulipmania* (p. 329)). Ik kan de juistheid van deze kritiek niet beoordelen.

Bij rechtszaak 1 – Wie zijn billen brandt ...

Onder *Mei 1637*:

1. Verklaring van notaris J. Schoudt te Haarlem op 17 mei 1637 (Posthumus nr. 54)

Ter instantie ende versoecke van den E. heeren Johan de Wael, regerende burgermeester, ende Cornelis Guldewagen, oudt-schepen deser stadt Haarlem, compareerde voor mijn, Jacob Schoudt, notaris publick, ... binnen der stadt Haarlem residerende, ten bywesen van de naerbeschreven getuygen Barent Cordoes, hovenier, oudt omtrent 32 jaeren, ende Leendert Dirxsz. Bodsart, oudt omtrent 28 jaren, mijn, notaris, beyde wel bekend, dewelcke ... ten versoecke als boven hebben verclaert ... waerachtich te wesen dat syluyden, deposanten, in 't begin van de voorleden maent van February, sonder in den preccysen dach begrepen te willen sijn, in den thuyen van den voors. heere schepen Guldewagen, leggende aen deser stadts cingels buyten de Cruyspoort, in seer goede ende daertoe wel geprepareerde aerde, oock ter bequamer plaetse geplant ende in de aerde geset hebben de quantiteyt van omtrent 1300 tulpabollen, dewelcke in een mande gecomen waeren uuytten Hage², ende soo hun, getuygen, bericht werde, uuytten thuyen van eenen Flory, sijnde alle t'samen omtrent de breete van een hant, d'eenen wat minder, d'ander wat meerder, alrede mette punten geschoten ende oock gewortelt, soodatt sy, getuygen, daeraen wel konden sien ende bespeuren, datte selve onlangs daer te vooren buyten alle maniere van doen uuytte aerde mosten sijn opgenomen.

Verclaeren mede de voors. getuygen, datt syluyden nu dit saysoen oock verscheyden maelen in den thuyen van de voors. Guldewagen sijn geweest ende aldaer verscheyden van de voors. geplante bollen sien bloeyen, bevindende deselve slecht en van alsulcken cleyne waerdye te wesen, dat syluyden, al waer 't datten handel van de bloemen in stant ende vigeur hadde gebleven, die naulijcx voor

de plaets ende moeyten souden hebben begeert, ende datt oock de anderen, die nyet en bloeyden, heel verlept ende verdort daeruyt saegen, 't welck door 't ontydich opnemen uuytter aerden ende wederom planten is veroorsaect.

Insgelijcx, dat sy, getuygen, ende in sonderheyt hy, Barent Cardoes, als lange jaeren geweest sijnde in den dienst van Sr. Pieter Bol ende sulcx van de plantinge ende voortteellinge van bloemen seer goede kennisse hebbende, met een goet gemoet kunnen verclaeren, datte voors. tulpabollen mits de voors. gantsch onbehoorlycke, jae ongehoorde verplantinge meer als de helfte sijn verslunt ende dat syluyden noch oock geene bloemisten, die eenige kennisse hebben, eenige bloemen van consideratie op 't avontuyt op den voors. tijt, te weten als deselve all omtrent een vinger langh met haer punten boven staen uuytter aerde, nyet en souden willen opnemen ende verplanten, als groot perycule lopende van uuytgaen, immers als 't all ten besten geluckt, gestaedich blyven staen worgen (?) ende nyet alleen nyet en avanceren, maer in haer selven vercleynen ende declineren, endat dat men oock sijn dagen nyet en heeft gehoort nochte vernomen, datt op 't sulcken tijt van 't jaer tulpabollen uuytter aerde genomen ende verplant werden, ten waer die gestolen oft anders malitiouslycken daermede gehandelt waeren. Eyntelycken soo verclaeren de voors. getuygen, datt onder alle de voors. bloemen, die syluyden hebben sien bloeyen, nyet eene en werde bevonden, die een schellingh, jae vyer stuyvers waerdich was, al waer 't datte bloemen doorgaens all by haer prijs waeren gebleven. alsoo de beste, die sy daeronder sagen, uuytterlijck nyet meer als voor een vroege dubbelde couleur en mochte passeren. 't Welck syluyden, getuygen, presentieren, *enzovoort*. Aldus gedaen binnen Haarlem den 17en Mei 1637, *enzovoort*.

2. Verklaring van notaris J. Schoudt te Haarlem op 18 mei 1637 (Posthumus nr. 55)

Ter instantie ende versoecke van de E. heer Johan de Wael, regerende burgermeester, ende Cornelis Guldewagen, oudt-schepen der stadt Haarlem, compareerde voor mijn, Jacob Schoudt, notaris publyck, ... binnen der stadt Haarlem residerende, ten bywesen van de naerbeschreven getuygen, den E. heere Arent Fabritius, tegenwoordich vanwegen de stadt van Haarlem gecommiteerde raedt ter Admiraliteyt in 't Collegie binnen Amsterdamme, ende Cornelis Coper, mr. chirurgijn, mijn, notario, beyde wel bekend, ende hebben ... ten versoucke als boven verclaert ... waerachtich te wesen elcx 't geene hiernaer volcht.

1. N.W. Posthumus, *De speculatie in tulpen in de jaren 1636 en 1637* (deel II), Economisch-Historisch Jaarboek 1927. Deel I verscheen in het jaarboek van 1926 en deel III in het jaarboek van 1934.
2. Hier hoort te staan: Wassenaer.

Ende eerst den voors. mr. Cornelis Coper, datt hy, deposant, nu ongevaerlycken twee jaeren geleden, immers ten tyde wanneer de tulpaden als doen in bloem stonden, geweest es tot Wassenaer in den thuy n van Anthony van Flory, omme aldaer de tulpen te besichtigen ende oock te coopen, indien hem die aenstonden, ende datt hy, deposant, deselve tulpen ter degen besiede, bevondt die soo geconditioneert te wesen datt se de moeyte nochte costen nyet waerdich en waeren om soo verre daeromme te reysen, in der voegen dat hy, deposant, sonder ergens naer te vragen ofte eenen stuyver voor te bieden, wederomme vandaer vertrocken es.

Den voors. heer Arent Fabricius verclaert, datt hy, deposant, nu een jaer geleden, immers in 't begin van de maent Mey anno 1636, benefens den heere ende vrouwe van Raephorst mede geweest es tot Wassenaer in den thuy n van de voors. Flory ende aldaer besichticht heeft de tulpaen van de voorn. Flory, die alsdoen in groote quantiteyt stonden en bloeyden, ende datte selve soo slecht ende weynich van importantie waeren, datt hy, getuyge, voor de gantsche massa opgehoopt ende toegedruckt geen 100 guldens en soude hebben willen geven.

De voors. heer Fabritius ende mr. Cornelis Coper verclaren noch tesamen, datt syluyden nu onlangs geweest sijn in den thuy n van den voors. heere Guldegewagen ende aldaer gesien de plaetse, daer geplant stonden seeckere partye bloemen, die den voors. heere Guldegewagen verclaerde uuytten thuy n van den voors. Flory gecomen sijn, die syluyden bevonden ten meerendeel verdort te sijn ende geenen bloem te dragen, ende dengeenen, dewelcke daervan bloeyden, die nochtans weynich waeren, van soo cleynen waerdye ende deselve bloemen te wesen, dewelcke ofte diergelycke sy tevoorens in den thuy n van de voors. Flory gesien hadden, immers de alderbeste nyet meer als een dubbele couleur, voor dewelcke zy, deposanten, ten tyde als die by de voors. heeren producenten alhier tot Haerlem gebracht waeren,

't welck syluyden verstaen geweest te sijn in 't begin van de voorleden maent February, geen ses stuyvers en soude hebben willen besteden, als sooveele nyet waerdich sijnde. 't Welck syluyden, getuygen, presenteren gestant te doen, *enzovoort*. Aldus gedaen ende gepasseert binnen de voors. stadt Haerlem, den 18en Mey anno 1637, *enzovoort*.

Onder Juni 1637:

3. Verklaring van notaris J. van Bosvelt te Haarlem op 3 juni 1637 (Posthumus nr. 56)

Op huyden, den 3en Juny 1637, compareerden voor my, notaris, ende den getuygen ondergenoemt de E. heeren Johan de Wael, burgemeester, ende Cornelis Guldegewagen, oud-schepen deser stadt Haerlem, verclarende d'voors. comparanten, dat seecker getal van bollen van tulpiaden gecomen wesende uyt den boedel van Antonio Flory tot Wassenaer, in den thuy n van de voors. heere out-schepen Guldegewagen tot Haerlem geplant ende aldaer tot noch toe met geen ander intentie ofte meninge gehouden sijn dan dat die waeren staende tot proffijte, schaele ende risico van de crediteuren van de voors. Flory, gelijk d'voors. heer out-schepen Guldegewagen soo voor hem selven als in den naem ende vanwegen de voors. burge-

meester de Wael, conform deselve intentie aen Anthonis Gouteris, deurwaerder van den Hoge Raide van Hollant ende curateur van den boedel van de voors. Flory, by aenwysinge van deselve geplante bollen verclaert heeft, dat d'voors. heeren comparanten henluyden d'selve geplante bollen niet en waeren toeeygenende nochte aentreckende, maer tot risico ende periculo van de voorn. crediteuren waeren staende, by welcke voors. intentie d'gemelte heeren comparanten alsnoch persisteerden, d'wyle d'voors. bollen nu eerstdaechs sullen diennen opgenomen te werden,

mits welcken sy verder verclaerden den voorsz. Anthonis Gouteris in den name van de voors. crediteuren te insinueren, dat hy ofte ymant van synentwegen binnen den tijt van drie dagen naer d'insinuatie sal ordre stellen, dat de voors. bollen sullen werden opgenomen ende voorts daermede den oirbaer doen soo hy te rade werden sal, ende by weygeringe ende gebreecke van dien dat d'voors. (?) comparanten ten proffijte ende schade van de voorn. crediteuren in presentie van notaris ende getuygen, mitsgaders de personen, die d'selvige bollen in den tuyn van de voors. heere out-schepen Guldegewagen hebben geplant, sal doen opnemen, mitsgaders opsluyten ende bewaren, protesterende mitsdien van allen costen, schaedden ende interessen, die daerdoor souden mogen werden geleden.

Ende omme 'tselve in tyde ende wyle te deduceren daer ende alsoo 't hoe den E. goetduncken sal, ende opdat 't geene voors. staet den voors. Anthonis Gouteris wettelijck soude mogen werden geinsinueert, verclaren d'voors. heeren comparanten daertoe allen notarissen ende publycke personen specialycken te hebben geauthoriseert mits schriftelijck en naer behooren relaterende haer wedervae- ren, *enzovoort*.

4. Verklaring van notaris H. de Vos te Den Haag op 3 juni 1637 (transcriptie H. de Vries, Nationaal Archief)³

Op huyden den derden junii anno 1600 seven ende dertich compareerden voor mij Jacob van Bosvelt, notaris publycq bij den Hove van Hollant geadmitteert, binnen der stadt Haerlem residerende, ter presentie van de getuygen hiernaer genoemt, den Edele heeren Johan de Wael, burgermeester, ende Cornelis Guldegewagen, out-schepen deser stadt Haerlem, verclarende d'voorsz. heere comparanten dat seecker getal van bollen van tulpaden, gecomen wesende uyt den boedel van Anthonio Flory tot Wassenaer, in den tuyn van den voorsz. heere out-schepen Guldegewagen tot Haerlem geplant ende aldaer tot noch toe met geen ander intentie ofte meninge gehouden en sijn dan dat die waeren staende tot proffijte, schade ende risico van de crediteuren van de voornoemde Flory, Gelijk d'voorsz. heere out-schepen Guldegewagen soo voor hem selven als in den naeme ende vanwegen d'voorsz. heere burgermeester De Wael conform d' selve intentie aen Anthonis Gouteris, deurwaerder van den Hoogen Rade in Hollant en de curateur van den boedel van de voorsz. Flory bij aenwysinge van deselve geplante bollen verclaert heeft dat d'voorsz. heeren comparanten henluyder

d'selven geplante bollen niet en waeren toeeygenende nochte aentreckende mer tot risico ende pericule van de

3. Notarieel Archief Den Haag, 0372-01, nr. 3.29 H. de Vos, akte van 3.6.1637, 2e PDF, fo. 64v.

voorn. crediteuren waeren staende, Bij welcke voorsz. intentie de gemelte heeren comparanten alsnoch persisterden, d'wyle d'voorsz. bollen nu eerstdaechs sullen dienen opgenomen te werden,

Mitswelcken haerder Edelen verclaerden den voorsz. Antonis Gouteris in den naeme van den voorsz. crediteuren te insinueren dat hij binnen den tijt van drie dagen naer d' insinuatie sal ordre stellen dat d' voorsz. bollen sullen werden opgenomen ende voorts daermede den oirbaer doen, soo hij te rade werden sal, Ende bij weygeringe ende gebreecke van dien, dat d' voornoemde heeren comparanten ten profijte ende schade van de voorsz. crediteuren in presentie van notaris ende getuygen mitsgaders de persoonen die d' selve bollen in den tuyn van de voorsz. heere out-schepen Guldewagen hebben gepland, sal doen opnemen mitsgaders opsluyten ende bewaeren, protesterende mitsdien van allen costen, schaeden ende interesten die daerdoor soude mogen werden geleden, omme 't selve in tijden ende wijlen te deduceren daer ende alsoo 't haerder Edelen goetduncken sal,

Ende op dat 't geene voorsz. staet, den voornoemde Anthonis Gouteris wettelicken soude mogen wesen geïnsinuereert, verclaerden de voorsz. heeren comparanten daertoe allen notarissen ende publicque persoonen specialycken te hebben geauthoriseert, mits schriftelijcken ende naer behooren relaterende haere wedervaeren, ende consenteerden hiervan dese acte die gepasseert tot Haerlem in presentie van Jan Claesz. timmerman ende Reynier Pottey als gerequireerde getuygen.

Onderstondt geschreven: T'oirconden ende geteyckent Jacob van Bosvelt notaris publyck 1637.

D' insinuatie, visie ende lecture van de voorstaende acte ende protest is bij mij, Hiob de Vos, openbaer notaris in 's Gravenhage residerende, <ingevoegd> op hyden den 5en junii 1637 <ingevoegd> gedaen ten huuse ende aen den persoon van den voornoemde Anthonis Goeteris die ter antwoorde gaff: "Dewijle dat ick se beyde (denoterende de requiranten) vor den Hove van Hollant hebbe doen dachvaerden sal 't uytelynde daervan verwachten, doch sal niettemin het de crediteuren communiceren". Al in presentie van Jacob de Vos, mede noriaris, ende Mathijs Graus als getuygen hiertoe versocht.

H.D. Vos J. de Vos notarius publicus 1637 Mathijs Graus. In de marge staat [slecht leesbaar]: Hebbe den heer geleverd copie mits van desen

5. Burgemeesters en Regeerders van Haarlem aan het Hof van Holland op 16 juni 1636 (Posthumus nr. 62)

D' heeren Johan de Wael, burgemeester, ende Cornelis Guldewagen, out-schepen deser stadt, mitsgaders Hendrick Lucasz., poorter ende inwoonder alhier⁴, hebben ons te kennen gegeven dat syluyden respectivelicken sijn gedachvaert voor den Hove van Hollant ter saecke van seeckere handelingen van tulpablommen volgens dese bijgaende copiën van de respective mandementen ende provisiën van justitie, aen hen geëxploiteert, ende d'wyle bij resolutie van de Groot Mo. Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant van dato den 27en Aprilis voorleden in conformité van advys van den Hove van Hollant noch

niet en es verstaen, datte copen haer effect behooren te sorteren, ende dat alle contracten van tulpaen vooralsnoch sullen blyven in suspens ende ongeprejudiceert, sulcx dat daeruyt notoirlicken volcht, dat deliberante judice vel principe op de validiteyt ofte invaliditeyt van de voorsz. contracten partijen contrahenten niet en vermogen elckanderen ter saecke van dien in rechte te betrecken, so hebben wy, om alle confusiën te voorkomen ende geen consequentiën te veroorsaecken, nyet connen naelaeten, maer ten hoochsten noodich ende dienstich gevonden Uwe. Ed. Mo. by desen te versoucken, dat d'selve believen d'voorsz. twee verleende mandementen ende provisiën in te trecken,

Uwe Ed. Mog. versekerende, dat 't selve sal strecken tot bevordering van de gemene ruste ende weringe van menichvuldige inconveniënten. Hiermede, Ed. Mog., hooggeleerde, wyse, voorsienige, seer discrete heeren, wy bevelen Uwe Ed. Mo. in de protectie van Godt almachtig, Gescreven tot Haerlem den 16en Juny anno 1637, Uwe Ed. Mo. dienstwillige de Burgemeesteren ende Regeerders der stadt Haerlem. Ter ordonnantie van deselve: J. van Bosvelt.

Met apostille: Nyet goedgevonden de mandementen inne te trecken, maar de geex(ploiteerden) zullen moogen versoecken continuatie ... (?) Actum in Rade den 17en Juny 1637.

Onder Juli 1637:

6. Verklaring van notaris J. Schoudt te Haarlem op 20 juli 1637 (Posthumus nr. 66)

Ter instantie ende versoecke van de E.heeren Johan de Wael, regerende burgermeester, ende Cornelis Guldewagen, oudt-schepen deser stadt Haerlem, compareerden voor mijn, Jacob Schoudt notaris publyck ..., binnen der stadt Haerlem residerende, ten bywesen van de naebeschreven getuygen Barent Cordoes⁵, oudt omtrent 33 jaeren, ende Leendert Dircksz. Bodsart, oudt omtrent 28 jaeren, mijn, notario, beyde wel bekend, ende hebben ... ten versoucke als boven verclaert ... waerachtich te wesen, datte syluyden, deposanten, nu ongevaerlijck een maent geleden, onbehaelt in den precysen tijt, in den thuyn van den voorsz. heere schepen Guldewagen uuytter aerden hebben opgenomen de tulpabollen, die syluyden in begin van de maent van Februario, mede voorleden, aldaer gepland hadden ende dewelcke syluyden in 't voorleden saysoen mede aldaer hebben sien staen bloeyen, alle breder uuytgedrukt in heurluyder attestatie ende getuychenisse, daeraff gegeven den 17en der voorleden maent Meye.

Dat mede syluyden, getuygen, op hyden dato deser, alsoo de voorsz. bollen nu behoorlijck waeren gedroocht, die alle tesamen bequamelycken hebben schoon gemaect ende getelt, bevindende daeraff in getal een quantiteyt van 2150 bollen, soo groot als cleyne, de affsetten daerinne gereeckent, behalve noch 50, die gantsch nyet wel en zijn geconditioneert, ende datt syluyden de voorsz. bollen, alsoo getelt wesende, al tsamen gedaen hebben in seecker vuyren kisen, daertoe geappropriert ende

4. Ik heb bij Posthumus geen notariële akten aangetroffen in verband met de dagvaarding van Hendrick Lucasz, van beroep klompenmaker, bij het Hof van Holland. Heeft ook zijn dagvaarding te maken met het faillissement van de Wassenaarse tulpenhandelaar?

5. Hier hoort te staan: Cardoes.

't selve wel vast toegespyckert. Eyntelijck, datte inpackinge van de voors. tulpabollen in 't voors. kisgen heel voorsichtelijck ende met goede ordre es geschiet, in der voegen datte selve bollen malkanderen nyet en kunnen beschaedigen.

't Welck syluyden, depositanten, presenteren gestant te doen, *enzovoort*.

Onder September 1637:

7. Verklaring van notaris J. Schoudt te Haarlem op 10 september 1637 (Posthumus nr. 68)

Op huyden compareerden voor mijn, Jacob Schoudt, notaris publyck, ... binnen der stadt Haerlem residerende, ten bywesen van de naebescreven getuygen de E. heeren Johan de Waal, regerende burgermeester, ende Cornelis Guldewagen, oudt-schepen deser stadt, mijn, notario, beyde wel bekend, dewelcke wel ende wettelycken versoecht, gelast ende geautoriseert hebben, gelijk als haerder E. versoecken, lasten ende autoriseren by desen N. N. Diert, mede notaris publycq, residerende in 's-Gravenhage, thoonder deser letteren, specialycken omme in haerder E. comparanten naeme en van haerentwegen hem met twee getuygen te transporteren ende te laete vinden by ende aen den persoon van den deurwaerder Goutieres, geordonneerde curateur over den desolaeten boele van Anthony van Flory ende allen anderen, daer des van noode sal mogen wesen ende aen denselven te doen seekere insinuatie, presentatie ende protestatie respectie, in forme ende manieren, hiernaer verclaert.

Te weten, datte tulpabollen, ter cause van dewelcke tusschen de voornoemde heeren insinuanten ende den voors. deurwaerder Goutieres althans questie is, tegenwoordich in goede versekertheit alsamen sijn berustende ten huysse van den procureur Cornelis van Hyselendoorn alhier in den Hage, sonder datte heeren insinuanten van meyninge sijn henlyuden die eenichsints aen te trecken nochte haer daarmede te bemoeien, alles omme redenen, naerder uuytgedrukt in de acte van insinuatie, by oft vanwege de voorn. heeren insinuanten aen hem, Goutieres, gedaen doen ten tyde (dat) deselve bollen uuytter aerden opgenomen souden werden.

Ende dat mitsdien hem, Goutieres, gelieve de bollen wederomme naer hem te nemen, die men hem in sulcken gevalle buyten sijn costen in goede verseeckertheit binnen syne huysinge ofte daer hy anders soude mogen ordonneren, leveren sal. Ende byaldien hy, geïnsinueerde, daertoe nyet negen soude mogen sijn, naedemael de bollen in de aerde sullen moeten, datt hy dan ten minsten mette insinuanten wil procederen tot verkiesinge van een neutraele, bequaeme plaetse alhier in den Hage, alwaer onvermindert ende sonder prejuditie van elcx gerechtigheyt, oock sonder in eenige consequentie ten principaale getrocken te werden, de voors. bollen ten coste ende behoefte respectelijck van diegeene, dewelcke in tyde ende wylen deselve bollen bevonden souden mogen werden aen te gaen, geplantet ende by een getrouw persoon geoefent ende gaede geslagen sullen mogen werden. Ende by weygeringe van sulcx te doen ofte daarop prompte reso-

lutie te geven, datte voornoemde heeren insinuanten protesteren van schaden ende interesssen, die daerdoor gecauseert soude mogen werden, datte voors. bollen nyet tytelijck in de aerde souden mogen comen.

Doende ende effectuerende voorts in alles, *enzovoort*.

Onder Juni 1638:

8. Verklaring van notaris J. Schoudt te Haarlem op 12 juni 1638 (Posthumus nr. 82)

Ter instantie ende versoucke van de E. heeren Johan de Wael ende Cornelis Guldewagen compareerden voor mijn, Jacob Schoudt, notaris publyck ..., binnen der stadt Haerlem residerende, ten bywesen van de naebescreven getuygen Willem Schoneus, poorter hier ter stede, oudt omtrent 38 jaeren, ende Cornelis van Breugel, woonachtich tot Amsterdamme, oudt omtrent 28 jaeren, mijn, notaris, beyde wel bekend, ende hebben ... verclaert ... waerachtich te wesen, datt syluyden, depositanten, in 't midden van de voorleden maent van April ofte daeromtrent ..., om seeckere besoignen geweest sijn in 's Gravenhagen ende onder anderen mede in den thuyne van den heere commissaris Guldemont, ende dat syluyden aldaer hebben sien staen bloeyen een groote partye tulpabloemen, dewelcke in 't begin van de maent van Februario des voorleden jaers 1637 van Wassenauer uuytten thuyne van eenen Flory gecomen ende mits seeckere voorgevallen differenten alsnu in den thuyne van den voors. heere commissaris Guldemont geplant waeren, ende dat syluyden, depositanten, voor deselve bloemen, die by hen aldaer gesien werden, geene 50 guldens en souden willen besteden, overmits die doorgaens heel slecht ende van seer cleyne importantie waeren.

't Welck syluyden, getuygen, presenteren, *enzovoort*.

Onder April 1639:

9. Verklaring van notaris J. Schoudt te Haarlem op 10 april 1639⁶ (transcriptie H. van Felius, Noord-Hollands Archief)

Op huyden compareerden voor mijn Jacob Schoudt notaris publijck bij den Hove van Hollandt geadmitteert, binnen de stadt Haerlem residerende, in bijwesen van de naebescreven getuygen, de edele heeren Johan de Wael, oudt burgemeester ende Cornelis Guldewagen, oudt schepen ende thesaurier deser stadt, mijn notaris bekend. Ende hebben geconstitueert ende volmachtich gemaect bij desen, de edele Cornelis van Hyselendoorn, procureur voor en Hoogen ende Provinciaelen Raede van Hollandt, thoonder deser letteren, in omnibus ad lites, ende specialijck op ende jegens Goutieres⁷, geordonneerde curateur over den desolaeten boele van Anthonij⁸ Florij, gewoont hebbende in Wassenauer, ende alle anderen daer mede de voornoemde heeren constituenten alrede te doene ende vuytstaende hebben, ende naemaels noch souden mogen gecrijgen.

Tam (?) agendo quam descendendo cum potestate substituenti at rati habitio in communi formula. Sonder

6. Notarieel Archief Haarlem, 1617, nr. 149, fo.188v.

7. Voor deze naam zijn twee woorden weggestreept, een naam die niet meer goed te lezen is.

8. Voor deze naam is een woord of deel van een woord weggestreept, niet meer goed leesbaar.

fraude, versoekende hier van acte, gedaen binnen Haerlem, den xijen aprilis anno 1639, in presentie van Garbrant Daniels Vis ende Sijmon Steijnburch, als getuijgen hier toe versocht. //getekend// Jan de Wael, C. D. Guldewaghen, S. Steijnburch, G. Daniels Vis, quod attestor J. Schoudt, notaris publijck

Bij rechtszaak 2 – Een keten van kopers⁹

10. Verklaring van notaris J. van Bosvelt te Haarlem op 29 september 1636 (Posthumus nr. 25)

Compareerde voor my, notaris, ende getuygen ondergenoemt den E. heer Pauwels van Beresteyn, advocaet, ter eenre, mitsgaders Jan Cornelisz. Sael ende Theunis Jansz., boeckvercoper, ter andere syden, d'welcke verclaerden met malcanderen nopende den coop van vijff bedden met plancken beset ende dan noch een bedt, staende tusschen een kriecken heyningh ende drie kriecken boomen, met tulipaen ende alle de affsetten ende seylingen, op de voors. bedden staende, leggende in den thuyne van den voors. Beresteyn, veraccordeert te sijn in maniere als volcht.

Te weten dat d'voors. Jan Cornelisz. Sael ende Theunis Jansz. voor d'voors. bedden met tulipaen, soo wanneer d'selve in blom sullen staen, gehouden sullen wesen te betaelen d'somme van 312 carolus guldens, vry gelt, sonder dat syluyden oock eenen bloem sullen mogen roeren ofte uuytte voors. tuyn haelen, voor ende alleer d'voors. 312 guldens sullen sijn betaelt, ten waere dat de voors. tulipaen, in blom staende, henluyden niet aen en stonden, in welcken gevalle d'voors. coope sal te niet ende aff sijn, dan evenwel 'tsy dat de voors. Jan Cornelisz. Sael ende Theunis Jansz. d'voors. coop alsdan aengaen ofte niet, aen de voors. mr. Pauwels van Beresteyn over drie maenden naer dato van desen precys sullen moeten geven ende ter handen stellen eenen nieuwen ende wel geconditioneerden affgesetten atlas, gebonden in hooren parquement met syde banden, sonder dat nochthans d'voors. Pauwels van Beresteyn voor de voors. atlas, soo syluyden d'voors. coop aengaen, iets sal werden gecort, gelyckerwijs hy oock, soo syluyden affgaen, daervooren niet gehouden sal wesen te betaelen, verbindende d'voors. comparanten elcx in sijn regart tot naercominge van desen heurluyder respectieve personen ende goederen, tot bedwanck van allen rechten ende rechteren, sonder fraude.

Actum binnen Haerlem den 29en September 1636, in presentie van Franck Pietersz. de Jongh ende Casper Coolhaes, als getuygen hiertoe versocht.

11. Verklaring van notaris W. Crousen den Jonge te Haarlem op 16 juli 1638 (Posthumus nr. 83)

Op huyden, den 16en July 1638, sijn in presentie van my, ondergescreven notaris publyck, ende getuygen opgenomen verscheyden tulpaenbollen, staende op vijff besondere bedden uytte thuyne van advocaat Pauwels van Beresteyn, nu gecoft by Nicolaes Anthony, staende in de Dijkklaen tusschen de St. Jans- ende Cruyspoort alhier, dewelcke ten selven dage sijn gebrocht ten woonhuysse van Catharina van der Eem, wedue van de voors. Bere-

steyn, in een mandt door Pieter Jansz. ende Abraham Rogiers, tuyniers, ende in cas van non-acceptatie tegen de voorsz. wedue van Beresteyn van alle costen, schaden ende interessen uytte name van de voors. Nicolaes Anthony geprotesteert, soolange als de voors. bloemen noodeloos in de voorsz. thuyne hebben gestaen; hierop verwachende U onvertogen antwoord.

Desen bovenstaende neffens de voors. leverantie van bollen voorgelesen, overgelevert zijnde aen de voors. wedue, gaff tot antwoordt, dat zy de bollen haer niet aen en trock, maer echter evenwel in huys gebleven sijn; Aldus geprotesteert in presentie van de voors. Pieters Jansz. ende Abraham Rogiersz. als gerequireerde getuygen.

Bij rechtszaak 3 – Verhaal van twee steden¹⁰

12. Samenvatting van de uitspraak van de Haarlemse tulpencommissarissen op 7 juni 1639 (transcriptie H. de Raad, Regionaal Archief Alkmaar)

Exhibitum in judicio den 7en juny 1639 benevens noch ses actiens van coop aen desen gehecht. Cornelis van der Gheest, 1639. C. van Loo 1639

Extract uyt commissaris blomrolle der stadt Haerlem. [Keurlam?] Pieter Willemsz. van Rosven contra Wouter Tulckens omme te hebben betalinge van 172 gulden over 360 asen petoers, noch 230 gulden over een Jan Gerritsz. van 288 asen, ende noch 318 gulden over een tourlon van 275 asen, ende noch 2200 gulden over een halff pont Oudenaers, volgende de drie acten, de eerste in dathe den xvi december ende t'eerste in dat heden 30 januarij 1637 affslaende 352 gulden daer op bij den eisscher van den gedaechde gecocht.

De gedaechde condesseert de respectieve copen.

Den eijsscher presenteert de pretentie van de geconfesseerde copen te verblijven aen de heeren commissarissen, den gedaechde ter contrarie.

Actum ter camere den dertienden februarij anno xvi c acht ende dertich. Presenten commissarissen ut in rolla. Collatio Cornelis van Loo, 1639.

Achterzijde: Extract uyt de commissarisrolle der stede Haerlem van bloemen [contra?] Wouter Tulleken.

Verantwoording illustraties

Op pagina 65: Fragmenten van Frans Pietersz de Greber's *Feestmaal van officieren van de St Jorisdooelen, 1621–1624* (Cornelis Guldewagen) en Pieter Claesz. Soutman's *Officieren en onderofficieren van de St. Jorisdooelen* (Johan de Wael). Beide foto's: Tom Haartsen, Frans Hals Museum | De Hallen Haarlem.

Op pagina 66: Titelplaat van Jacques Thuys, *Ars Notariatus* (1675). Collectie Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap. Foto Anne Roos.

9. Nationaal Archief, nr. 3.03.01.01 (Hof van Holland), inventaris nr. 13002, II B 44, Weduwe, voogden van minderjarige kinderen (en erfgenamen van Pauwels van Beresteijn, eisers contra Theunis Jansz. c.s., gedaagden).

10. Rechtszaak Van Everdingen – Tullekens, Oud-rechterlijke archieven Alkmaar, invoer nr. 87-4, doc. i.